

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*Reflections on
Yom Ha-Din:
Why Do the
Righteous Suffer?*

This week's program is sponsored by Rabbi Jacob J. and
Yocheved Schacter P'luvi nishmat Azriel Golowa

רב עזריאל בן רב אברהם וחנה

Rabbi Dr. Jacob J
Schacter

ו' תשרי תשס"ט • October 5, 2008

1. משנה מסכת תענית פרק ב משנה א

סדר תעניות כיצד מוציאים את התיבה לרחובה של עיר ונותנים אפר מקלה על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד נותן בראשו הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין אחינו לא נאמר באנשי גינות (יונה ג') וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ובקבלה הוא אומר (יואל ב') וקרעו לבבכם ואל בגדיכם :

2. יונה פרק ב

- (א) וַיִּמֶן ה' דָּג גָּדוֹל לְבַלַּע אֶת יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת :
 (ב) וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹהָיו מִמַּעַי הַדָּגָה :
 (ג) וַיֹּאמֶר קְרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל ה' וַיַּעֲנֵנִי, מִבֶּטֶן שְׂאוֹל שָׁנַעְתִּי שְׁמַעְתָּ קוֹלִי :
 (ד) וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצּוֹלָה בְּלִבְבַּי יָמִים וַנְהַר יָסַבְּבֵנִי, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וּגְלִיךָ עָלַי עָבְרוּ :
 (ה) וְאֲנִי אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנְּגֵד עֵינֶיךָ, אַךְ אוֹסִיף לְהַבִּיט אֶל הַיָּם כִּדְשֶׁךָ :
 (ו) אֶפְפוּנֵי מִים עַד נֶפֶשׁ תְּהוֹם יָסַבְּבֵנִי, סוּף חָבוּשׁ לְרַאשֵׁי :
 (ז) לִקְצָבֵי הַרִים רָדַדְתִּי הָאָרֶץ בְּרַחֲמֶיהָ בְּעַדֵי לְעוֹלָם, וַתַּעַל מִשְׁחַת חַיֵּי ה' אֱלֹהֵי :
 (ח) בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נֶפְשִׁי אֶת ה' זָכַרְתִּי, וַתְּבוֹא אֵלַיךְ תִּפְלַתִּי אֶל הַיָּם כִּדְשֶׁךָ :
 (ט) מִשְׁמָרִים הַבְּלִי שׁוּא, חֲסִדִים יַעֲזֹבוּ :
 (י) וְאֲנִי בָקוֹל תוֹדָה אֲזַבְּחָה לָךְ אֲשֶׁר נִדְרַתִּי אֲשַׁלְּמָה, יְשׁוּעָתָה לִּי : ס
 (יא) וַיֹּאמֶר ה' לְדָג וַיִּקָּא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבֶּשֶׁת : פ

3. פרק ג

(א) וַיְהִי דָבָר ה' אֶל יוֹנָה שְׁנִית לְאֹמְרוֹ : (ב) קוּם לָךְ אֶל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא אֶלֶּיהָ אֶת הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר אֵלַיךְ : (ג) וַיִּקָּם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נִינְוָה כְּדָבָר ה' וַיִּנְוָה הִיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים מֵהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים :

3א. יונה פרק א

(א) וַיְהִי דָבָר ה' אֶל יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי לְאֹמְרוֹ : (ב) קוּם לָךְ אֶל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי עֲלִתָה רַעְתֶּם לִפְנֵי :
 (ג) וַיִּקָּם יוֹנָה לְבָרַח תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי ה' וַיֵּרָד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֶנְיָה בָּאָה תַרְשִׁישִׁי וַיִּתֵּן שְׂכָרָה וַיֵּרָד בָּהּ לְבוֹא עִמָּהּ תַרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי ה' : (ד) וְהָ הִטִּיל רוּחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֶנְיָה חִשְׁבָה לְהִשָּׁבֵר :
 (ה) וַיִּירָאוּ הַמַּלְחִים וַיִּזְעַקוּ אִישׁ אֶל אֱלֹהָיו וַיִּטְלוּ אֶת הַכְּלִים אֲשֶׁר בָּאֶנְיָה אֶל הַיָּם לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם וַיּוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁפֹּב וַיִּרְדָּם : (ו) וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לָּךְ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ אוּלַי יִתְעַשֶׂת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֵאבֵד : (ז) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רַעְיָהוּ לְכוּ וּנְפִילָה גּוֹרְלוֹת וּנְדַעַה בְּשִׁלְמֵי הָרַעָה הַזֹּאת לָנוּ וּנְפִלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל יוֹנָה : (ח) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה נָא לָנוּ בְּאֲשֶׁר לָמִי הָרַעָה הַזֹּאת לָנוּ מַה מְלֹאכְתְּךָ וּמֵאֵן תְּבוֹא מֵהָ אָרֶץ וְאִי מִזֶּה עִם אֶתָּה : (ט) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֲבְרִי אָנֹכִי וְאֶת ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יֵרָא אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַיָּם וְאֶת הַיַּבֶּשֶׁת : (י) וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יֵרָאָה גְּדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלִּפְנֵי ה' הוּא בָרַח כִּי הַגִּיד לָהֶם : (יא) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה לָךְ וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵינוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסַעַר :
 (יב) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי בְשָׁלִי הַסַּעַר הַגְּדוֹל הַזֶּה עָלֵיכֶם :

3ב. יונה פרק ד

(א) וַיִּרַע אֶל יוֹנָה רַעָה גְּדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ : (ב) וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' וַיֹּאמֶר אָנָּה ה' הֲלוֹא זֶה דְּבַרִּי עַד הַיּוֹתִי עַל אֲדַמְתִּי עַל כֵּן קִדְמְתִי לְבָרַח תַּרְשִׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אֶתָּה אֵל חַנוּן וְרַחוּם אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חֲסֵד וְנָחֵם עַל הָרַעָה : (ג) וְעַתָּה ה' קַח נָא אֶת נֶפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיֵּי : ס

4. אורות התשובה, ר' אברהם יצחק הכהן קוק, פרק ח'

ח. כשהצער הרוחני, ממעמד החיים הרוחניים של עצמו, שהוא כאב התשובה, ושל העולם כולו, גדול עד מאד, עד כדי סתימתם של המקורות אשר לרעיונות, לדבורים, לתפלה ולצעקה, להרגשה ושירה, מתרוממים בדליה לחשוף אורות מלאי חיים, ממקור הדומיה. "והיה השרב לאגם וצמאון למבועי מים".
 ט. כשהחושב מתבודד, ומתגלה בנפשו אז הכח הרוחני הפנימי שלו, חש הוא את כל הפגמים שנפגמה נשמתו, מכח מעשים ומדות שאינן הגונות, מצטער הוא אז בצער פנימי ועמוק, וחותר ברוחו איך לתקן את המעוות.
 כשהצער הפנימי מתגלה בכל תקפו, כשהמצב החיצוני נעשה רעוע, כמו בעת קלקלה וצרה, אז ההרגשה הפנימית איננה כל כך איתנה, ומי"מ גם אז יכולה היא לבא למרום קצה, כי גם תשובה שע"י יסורין היא תשובה.

5. The Lonely Man of Faith, R. Joseph B. Soloveitchik (Northvale: Jason Aronson, 1965)

5a. As a matter of fact, at the level of his cosmic confrontation with God, man is faced with an exasperating paradox. On the one hand, he beholds God in every nook and corner of creation, in the flowering of the plant, in the rushing of the tide, and in the movement of his own muscle, as if God were at hand close to and beside man, engaging him in a friendly dialogue. **And yet the very moment man**

turns his face to God, he finds Him remote, unapproachable, enveloped in transcendence and mystery. (p. 48-49)

5b... it remains unalterably true that the very essence of prayer is the **covenantal experience of being together with and talking to God** ... Prayer is the continuation of prophecy, and the fellowship of prayerful men is *ipso facto* the fellowship of prophets. The difference between prayer and prophecy is, as I have already mentioned, related not to the substance of the dialogue but rather to the order in which it is conducted. While within the prophetic community God takes the initiative – He speaks and man listens – in the prayer community the initiative belongs to man: he does the speaking and God, the listening. (p. 56-7)

5c. Who is qualified to engage God in the prayer colloquy? Clearly, the person who is ready to cleanse himself of imperfection and evil. Any kind of injustice, corruption, cruelty, or the like desecrates the very essence of the prayer adventure, since it encases man in an ugly little world into which God is unwilling to enter. **If man craves to meet God in prayer, then he must purge himself of all that separates him from God.** (p. 65)

6. ירמיהו פרק כח

(א) ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיהו מלך יהודה >בשנת< בשנה הרבעית בחדש החמישי אמר אלי חנניה בן עזור הנביא אשר מגבעון בבית ה' לעיני הכהנים וכל העם לאמר: (ב) כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי את על מלך בבל: (ג) בעוד שנתים למים אני משיב אל המקום הזה את כל כלי בית ה' אשר לקח נבוכדנאצר מלך בבל מן המקום הזה ויביאם בבל: (ד) ואת יכניה בן יהויקים מלך יהודה ואת כל גלות יהודה הפאים בבלה אני משיב אל המקום הזה נאם ה' כי אשבר את על מלך בבל: (ה) ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה הנביא לעיני הכהנים ולעיני כל העם העמדים בבית ה': (ו) ויאמר ירמיה הנביא אמון בן יעשה ה' יקם ה' את דבריו אשר נבא להשיב כלי בית ה' וכל הגולה מבל אל המקום הזה: (ז) אך שמע נא הדבר הזה אשר אנכי דבר באזניך ובאזני כל העם: (ח) הנביאים אשר היו לפני ולפניך מן העולם וינבאו אל ארצות רבות ועל ממלכות גדולות למלחמה ולרעה ולדבר: (ט) הנביא אשר ינבא לשלום בלא דבר הנביא ינדע הנביא אשר שלחו ה' באמת:

7. ירמיהו פרק כו

(ב) כה אמר ה' עמד בחצר בית ה' ודברת על כל ערי יהודה הפאים להשתחות בית ה' את כל הדברים אשר צויתך לדבר אליהם אל תגרע דבר: (ג) אולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם:

8. ירמיהו פרק כו

(יב) ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר ה' שלחני להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם: (יג) ועתה היטיבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול ה' אלהיכם וינחם ה' אל הרעה אשר דבר עליכם: (יד) ואני הנני בידכם עשו לי כטוב וכישר בעיניכם: (טו) אך ידע תדעו כי אם ממתים אתם אתי כי דם נקי אתם נתנים עליכם ואל העיר הזאת ואל ישביה כי באמת שלחני ה' עליכם לדבר באזניכם את כל הדברים האלה: (טז) ויאמרו השרים וכל העם אל הכהנים ואל הנביאים אין לאיש הזה משפט מות כי בשם ה' אלהינו דבר אלינו: (יז) ויקמו אנשים מזקני הארץ ויאמרו אל כל קהל העם לאמר: (יח) >מיכיה< מיכה המורשתי היה נבא בימי חזקיהו מלך יהודה ויאמר אל כל עם יהודה לאמר כה אמר ה' צבאות ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר הבית לבמות יער: (יט) ההמת המתהו חזקיהו מלך יהודה וכל יהודה הלא ירא את ה' ויחל את פני ה' וינחם ה' אל הרעה אשר דבר עליהם ואנחנו עשים רעה גדולה על נפשותינו:

9. מלכים ב פרק יד

(כג) בשנת חמש עשרה שנה לאמציהו בן יואש מלך יהודה מלך ישראל בשמרון ארבעים ואחת שנה: (כד) ויעש הרע בעיני ה' לא סר מפל חטאות ורבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל: (כה) הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אלהי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אשר מגת החפר: (כו) כי ראה ה' את עני ישראל מרה מאד ואפס עצור ואפס עזוב ואין עזר לישראל: (כז) ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ורבעם בן יואש:

10. ר' שלמה אבן גבירול, "כתר מלכות"

אלוהי, אם עוונני מנשוא גדול, מה תעשה לשמך הגדול? ואם לא אוחיל לרחמך, מי יחוס עלי חוץ ממך? לכן אם תקטלני לך אייחל. ואם תבקש לעוונני אברח ממך אליך ואתכסה מחמתך בצילך, ובשולי רחמך אחזיק, עד אם רחמתני, ולא אלך כי אם ברכתני.

Peter L. Berger, "The Problem of Theodicy," *The Sacred Canopy* (New York, 1969), 53-80.

David Kraemer, *Responses to Suffering in Classical Rabbinic Literature* (New York and Oxford, 1995).

Marc Saperstein, "Inscribed for Life or Death?" in *Your Voice Like a Ram's Horn: Themes and Texts in Traditional Jewish Preaching* (Cincinnati, 1996), 37-44.

Musaf Service for Rosh Hashanah

Now, let our Kedushah ascend
To thee, our God, who art King.

Congregation:

Let us tell how utterly holy this day is and how awe-inspiring. It is the day when thy dominion shall be exalted, thy throne shall be established on mercy; and thou shalt occupy it in truth. True it is that thou art judge and arbiter, discerner and witness, inscribing and recording all forgotten things. Thou openest the book of records and it reads itself; every man's signature is contained in it.

The great shofar is sounded; a gentle whisper is heard; the angels, quaking with fear, declare: "The day of judgment is here to bring the hosts of heaven to justice!" Indeed, even they are not guiltless in thy sight. All mankind passes before thee like a flock of sheep. As a shepherd seeks out his flock, making his sheep pass under his rod, so dost thou make all the living souls pass before thee; thou dost count and number thy creatures, fixing their lifetime and inscribing their destiny.

Reader:

On Rosh Hashanah their destiny is inscribed, and on Yom Kippur it is sealed, how many shall pass away and how many shall be brought into existence; who shall live and who shall die; who shall come to a timely end, and who to an untimely end; who shall perish by fire and who by water; who by sword and who by beast; who by hunger and who by thirst; who by earthquake and who by plague; who by strangling and who by stoning; who shall be at ease and who shall wander about; who shall be at peace and who shall be molested; who shall have comfort and who shall be tormented; who shall become poor and who shall become rich; who shall be lowered and who shall be raised.

→ But repentance, prayer and charity cancel the stern decree.

מוסף לראש השנה

ורבו יקח העולה קדושת, כי אפנה אל לבתי קדוה.

Congregation:

וקמח ותקמי קדושת היום, כי הוא נורא ואיום; ובו העשמה מלכותך, הובן בקסוד בקמחי, והשב עלינו באמת. אמח כי אמנה הוא רבן ומלכותך, יודע ועוד, וכותב וחומם, וסופר ומנהל, ותפוד כל האשכחות; ותפסה אף ספר הברכות, ומאליו יגרא, וחומם יד כל אדם בו.

ובשופר גדול תשמע, וקול דקמה וקול תשמע; ומלאכים תשמעו, ותול דקמה יאמרו, ויאמרו הנה יום הדין, לקסוד על אבא מרום בדין, כי לא יבנו בעתה בדין. וכל אדם עולם ועברון לקחי בדין מרום. בבקרה רופח ערוה, מעביר צאנו סנה שבט, בו העביר והספוד והמנה, והספוד נמש כל סי, ותפוד הקבנה לקל ברשת, ותכתוב אף ער דינם.

Reader:

קראש השנה יקבון, וידום צום כפוד תחמון, כשה עברון, וכשה יגראון; מי תחת; ומי ימח; מי בקמח, ומי לא בקמח; מי באש, ומי במים; מי בנר, ומי בנחש; מי בקרב, ומי בצמא; מי ברעש, ומי בפאסה; מי בנחמה, ומי בשקלה; מי יתה, ומי יתע; מי יתקם, ומי יתרה; מי יתלה, ומי יתפר; מי יתעור, ומי יתעור; מי יתעור, ומי יתעור; מי יתעור, ומי יתעור.

והשנה העולה והקדוה

מבדורו עת לך תעור.

Peter Berger, *The Sacred Canopy*, p. 73

It will be evident without much elaboration that the problem of theodicy appears most sharply in radical and ethical monotheism, that is, within the orbit of Biblical religion. If all rival or minor divinities are radically eliminated, and if not only all power but all ethical values are ascribed to the one God who created all things in this or any other world, then the problem of theodicy becomes a pointed question directed to this very conception. Indeed, more than in any other religious constellation, it may be said that this type of monotheism stands or falls with its capacity to solve the question of theodicy, "How can God permit . . . ?"

דברים יא, ז-ט

והנה אם שמע השמעו אל מצותי, אשר אנכי מצוה אתכם ויום, לאהבה את יי אלהיכם, ולעבדו בכל לבבכם ובכל עשכם. ונתתי מטר ארצכם בעתו, יורה ומלקוש; ואספת ענה, ותירשף ויצהרוה. ונתתי עשב בשדה לבהמתה; ואכלתם אהבת. השמרו לכם פון יפתה לבבכם, וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, והשפתויתם להם. וחרה אף יי בכם, ועצר ות השמים ולא יהיה מטר, ותאדמה לא תהן אף יבליה אבדתם מהרה מעל הארץ הפכה אשר יי נתן לכם. ותקום

עין משפט
גר בצורה

מה ארבעה עשר פסוקים
הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

רבינו הגאון

והקטן והקטן משתן
עומדין מיין לרביה השתן
ז"י חיון משמטא כי אם
יש סאן פלח אדא אר

אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי

אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי

אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי

אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי
אבר מהאי קרא יאזי

תוקעים

ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין

ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין

ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין

ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין

ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין

ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין

ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין
ומריעין בשנה עומדין

מזו: ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

כדי לערבב. שלא ישתין כששמע ישראל ממנצין את המלכות
ממסממין דכרו: שרשה בתחלתה. שישלח עושין עלמין רשין גרייה
לכרז ממעוים ומפלה כעמין שאלמר ממעוים ידבר רש (מלכי ט)
ש' אותה שמה. ואפי' הוא עמדי להרשיע לאחר זמן: שנאמר

התוקעין ומריעין בשנה עומדין כדי לערבב
השמן "וא"ר יצחק כל שנה שאין תוקעין לה
בתחלתה מריעין לה בכופה מ"מ דלא
איערבב שמן וא"ר יצחק כל שנה שרשה
בתחלתה מתעשרת בכופה שמן א"ר מראשית
השנה מרשית כתיב ועד אחרית "הוא שיש
לה אחרית וא"ר יצחק אין דנין את אחרית אלא
לפי מעשיו של אותה שנה שנאמר "כי שמע
אלהים אל קול הנער כאשר הוא שם וא"ר
יצחק "ג' דברים מועדין עונותיו של אדם
אלו הן קור נפשו ויוצין תפלה ומוסר דין על
הבירור דא"ר "א"ר (א"ר) "כל המורה דין על תבירו
הוא נענש תחלה שנאמר "והאמר שרי אל
אברם חמפי עלך וכתוב "ויבא אברם
לספר לשרה ולכבותה" ו"א"ר יצחק ד' דברים
מקריעין גזר דעו של אדם אלו הן: "צדקה
"צדקה שניו השם ושניו מעשה צדקה
דכתיב "צדקה תציל ממות צדקה דכתיב
"ויצקעו אלהי' בצור להם ומצוקותיהם ויצאם
שניו השם דכתיב "שרי אשתך לא תקרא
את שמה שרי כי שרה שמת" ודכתיב "וברכתי
אותה וגם נתתי ממנה לך בן שניו מעשה
דכתיב "וירא האלהים את מעשיהם וכתוב
"וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות

לך הלא ואל עשה וי"א אף שניו מקום דכתיב "ויאמר ה' אל אברם לך
לך מארצך והדר ואעשך לניו גדול ואיךך ההוא וכוונת דא"ר הוא דאהניא
ליה "וא"ר יצחק "חייב אדם להקביל פני רבו כרגל שנאמר "מדוע את
הולכת אליו היום לא חרש ולא שבת מכלל דבחדש תשבת איביעי לה
למיל וא"ר יצחק "חייב אדם לטמא את עצמו בתל שנאמר "ובגבולתם
לא תגעו תניא נמי הכי ובגבולתם לא תגעו ויבולת דהו ישראל מוחרזין
על מנע נביה תלמוד לומר "אמור אל הכהנים בני אהרן בני אהרן מוחרזין
בני ישראל אין מוחרזין והלא דברים קל וחומר ומה מומאה תמורה כתיב
מוחרזין ישראלים אינן מוחרזין מומאה קלה לא כל שכן אלא מה ת"ל
ובגבולתם לא תגעו כרגל א"ר כוספראי א"ר יוחנן "שלשה פסרים נתחזין
בר"ה אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינוניים
צדיקים גמורין ונתחזין לאלתר לחיים רשעים גמורין ונתחזין לחיים לא
לאיתר למיתה בינוניים תלויין ועומדין מרה"ב ועד יוה"כ וכו' נתחזין לחיים לא
וכו' נתחזין למיתה א"ר אבין מאי קרא "ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל
ועם צדיקים אל וכפרה זה ספרן של רשעים גמורין חיים זה ספרן של צדיקים
אין מחני כי מספרך אשר כתבת מחני נא זה ספרן של רשעים מספרך זה
ספרן של צדיקים אשר כתבת זה ספרן של בינוניים "תניא כ"ש אומרם "ג'
בתוך הן ליום הדין אחת של צדיקים גמורין ואחת של רשעים גמורין ואחת
של בינוניים צדיקים גמורין ונתחזין לאלתר לחיי עולם רשעים
גמורין ונתחזין לאלתר לגיהנם שנאמר "ורבים מושגו ארמת עפר
יקצו אלה לחיי עולם ואלה לחרות לדראון עולם בינוניים יורדין לגיהנם
ובמצפצפן

מחלה לזון פסלה ומלשון ויחל משך (משמ' ג) ו"א"ר יצחק (דף קט טו) שלם דברים מוכרים עונותיו של אדם עיון פסלה שעל ידי כך
תפספסין בנמשו לומר נועם הוא כיוסותיו ונראה נחם הם ומשמ' הא דמעין זה הא ללא מעין והשפא הו כל הני שלשה דברים
מעין אחד קרי נעו שטטט מכוסו ועבר נוכח דין על מניו שטטט מכוסו שיעש מכירו עד לו "ו

ונחתמין צדקתו חיים. מהקא חסיד בינוניים משמע דלדיקוס (ג) קרי למי שזוכיו מרובים ושעשים גמורין לניו מעונותיו
מזוכים ופעמים הצדיקים נתחזין למתים רשעים גמורין למים דכתיב נחמסל למואלו אל פניו להלכודו (נחמס' ו)
לדמתין בפקס פ"ק דקדושין (דף לו ט) ו"א"ר יצחק (דף קט טו) שלם דברים מוכרים עונותיו של אדם עיון פסלה שעל ידי כך
תפספסין בנמשו לומר נועם הוא כיוסותיו ונראה נחם הם ומשמ' הא דמעין זה הא ללא מעין והשפא הו כל הני שלשה דברים
מעין אחד קרי נעו שטטט מכוסו ועבר נוכח דין על מניו שטטט מכוסו שיעש מכירו עד לו "ו

ונחתמין צדקתו חיים. מהקא חסיד בינוניים משמע דלדיקוס (ג) קרי למי שזוכיו מרובים ושעשים גמורין לניו מעונותיו
מזוכים ופעמים הצדיקים נתחזין למתים רשעים גמורין למים דכתיב נחמסל למואלו אל פניו להלכודו (נחמס' ו)
לדמתין בפקס פ"ק דקדושין (דף לו ט) ו"א"ר יצחק (דף קט טו) שלם דברים מוכרים עונותיו של אדם עיון פסלה שעל ידי כך
תפספסין בנמשו לומר נועם הוא כיוסותיו ונראה נחם הם ומשמ' הא דמעין זה הא ללא מעין והשפא הו כל הני שלשה דברים
מעין אחד קרי נעו שטטט מכוסו ועבר נוכח דין על מניו שטטט מכוסו שיעש מכירו עד לו "ו

ונחתמין צדקתו חיים. מהקא חסיד בינוניים משמע דלדיקוס (ג) קרי למי שזוכיו מרובים ושעשים גמורין לניו מעונותיו
מזוכים ופעמים הצדיקים נתחזין למתים רשעים גמורין למים דכתיב נחמסל למואלו אל פניו להלכודו (נחמס' ו)
לדמתין בפקס פ"ק דקדושין (דף לו ט) ו"א"ר יצחק (דף קט טו) שלם דברים מוכרים עונותיו של אדם עיון פסלה שעל ידי כך
תפספסין בנמשו לומר נועם הוא כיוסותיו ונראה נחם הם ומשמ' הא דמעין זה הא ללא מעין והשפא הו כל הני שלשה דברים
מעין אחד קרי נעו שטטט מכוסו ועבר נוכח דין על מניו שטטט מכוסו שיעש מכירו עד לו "ו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

מסורת הש"ס

הוא ענין משפט
עין משפט
גר בצורה

הנהרות הב"ח

נתיב השמים

תורה אור השלם

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

אברהם אבינו

י"ב / כ"ה אר"א תש"ג

ויש לשאל האריך

מסק ר' יוחנן • מסק הדין הגדול והמפואר הוא שכל רדי שלם תלוין בו, צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, וכל הצדיקים חיים וכל הרשעים מתים, והלא עולם וכל המדה שלו לרשעים הוא, והכתובים צוהו בצדק • יש צדיק אובד בצדקו¹⁷⁴, וכתוב כי יש צדיקים שפגיע אליהם כמעשה הרשעים¹⁷⁵, וכל שכן • שפסק רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר למיתות שהכתוב אומר ויש רשע מאריך ברעתו¹⁷⁶, וכל הגבאים אינן תמחין אלא על זה, ואמר ידמיחו צדיק אתה ה' כי אריב אליך וכו'¹⁷⁷, ואמר הבקוק למה תראיני און ועמל תביט ושוד וחמס לנבדי¹⁷⁸, ואומר כי רשע מתמיד את הצדיק על כן יבא משפט מצוקל¹⁷⁹, וכי לא ראה זה חזקם ספר איוב מעולם שהוא מלא תוכחות על זה, הוביריו וזו אמר מתחילה כן כי הצדיקים פתקייסן הרשעים נכרתין, ואיוב נצחן עד שהורו

[Regarding Rabbi Yochanan's statement, "Three books are opened on the New Year's day: those thoroughly righteous are inscribed an immediately sealed for life, etc."], one may ask: How could Rabl Yochanan make an absolute statement about this great and profound [Divine] judgment [on the New Year] on which all secrets of the world are suspended? [How could he assert] that "those thoroughly righteous are inscribed and immediately sealed for life"? Do all the righteous people live and do all the wicked ones die? Is it not true that the world and all its precious things belong to the wicked people? The Scriptural also cry out against [Rabbi Yochanan, as it is said], *there is a righteous man that perisheth in his righteousness*.¹⁷⁴ It is further stated, *there are righteous men, unto whom it happeneth according to the work of the wicked*.¹⁷⁵ Furthermore, [one may ask why Rabbi Yochanan absolutely stated [without qualification] that "the thoroughly wicked are inscribed and immediately sealed for death" when the verse states *there is a wicked man that prolongeth his life in his evil-doing*?¹⁷⁶ All of the prophets expressed astonishment on this phenomenon [the success and longevity of the wicked]. Thus, Jeremiah said, *Thou must be in the right, O Eternal, if I were to contend with Thee, [yet will I reason with Thee: why doth the way of the wicked prosper?]*.¹⁷⁶ Habakkuk said, *Why dost Thou show me iniquity, and beholdest mischief? And why are spoiling and violence before me?*¹⁷⁷ Again he states, *for the wicked doth beset the righteous; therefore right goeth forth perverted*.¹⁷⁸ Furthermore, has this Sage [Rabbi Yochanan] never seen the Book of Job which is replete with utterances on this [problem]?

R. Isaac Arama, י"ב / כ"ה אר"א תש"ג

כחנן זה קפין של נינויים? עיקר תם שכונותו צוה הענין יחבאר כשנעמוד על הספק העטים שפסקו הצודקים צוה התאמר ממה שיעיד החוש על החסך ממה שינזכרו בו. וזה כי כחה רשעים גמורים לא מוח ברוב השנים בכל משפטם לפני השם וכחה הקדיים נמורים נכרתו ימים ואיך אמר הצדיקים הגמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים והרשעים למות. ויש מפרשין הקושיא הזאת בשיאחרו עליון מעשי הצדיקים והרשעים נכרים לפני אדם ומי יודע אם הרשע סמאריך ימים אינו לדין נמור כהכפוינו הידועים אכל השם יחנך וכו' הצדיק הנכבד בחייו ימיו הוא צהפך. ויש שלא ראו לחם חפלה זו נהכחה חנשי בני אדם אכל אמרו שהמיתה והחיים הנאכרים צוה התאמר הם הנפשיות אשר נעולם הכל אשר עין לא ראתה הפך נראה. ונסתה המנצ' ז"ל נחמלה בעני הנמור כחן כי משפטו הנטעה אשר לעולם סגל ענין זולתי זה הזכירה חז"ל שם כשעבד תניא ציו סמלי לומרים שלא כחול ליום פדין אסח על צדיקים נמורים ויחח על

מדרש נח פ' ל"ג ס"א א רבה
פ' רשה לג

CHAPTER XXXIII (NOACH)

I. AND GOD REMEMBERED NOAH, AND EVERY LIVING THING, AND ALL THE CATTLE, etc. (VIII, 1). *Thy righteousness is like the mountains of God; Thy judgments are like the great deep; man and beast Thou preservest, O Lord* (Ps. xxxvi, 7). R. Ishmael interpreted: To the righteous who accepted the Torah which was revealed on the mountains of God Thou shewest righteousness [i.e. love] reaching unto the mountains of God; but as for the wicked, who did not accept the Torah which was revealed on the mountains of God, Thou dealest strictly with them, even to the great deep. R. Akiba said: He deals strictly with both, even to the great deep. He deals strictly with the righteous, calling them to account for the few wrongs which they commit in this world, in order to lavish bliss upon and give them a goodly reward in the world to come; He grants ease to the wicked and rewards them for the few good deeds which they have performed in this world in order to punish them in the future world.¹

א. (ח. א) ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה וגו' וכתוב (תהלים לו. ז) 'צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה' רבי ישמעאל ורבי עקיבא רבי ישמעאל אומר בזכות הצדיקים שקבלו את התורה שנתנה מהררי אל את עושה עמהם צדקה עד כהררי אל אבל רשעים שלא קבלו את התורה שנתנה מהררי אל את מדקדק עמהם עד תהום רבה ר' עקיבא אומר אלו ואלו מדקדק עמהם עד תהום רבה מדקדק עם הצדיקים וגובה מהם מעוט מעשים רעים שעשו בעולם הזה כדי להשפיע להם שלווה ולתן להם שכר טוב לעולם הבא משפיע שלווה לרשעים ונותן להם שכר מצוות קלות שעשו בעולם הזה כדי להפריע מהן לעתיד לבוא אומר ר' לוי

§ 2. THAT FEEDETH AMONG THE LILIES. R. Johanan had the misfortune¹ to suffer from gallstones for three and a half years. Once R. Hanina went to visit him. He said to him: 'How do you feel?' He replied: 'My sufferings are worse than I can bear.' He said to him: 'Don't speak so, but say "The faithful God"'. When the pain was very great he used to say 'Faithful God', and when the pain was greater than he could bear, R. Hanina used to go to him and utter an incantation which gave him relief. Subsequently R. Hanina fell ill, and R. Johanan went to see him. He said to him, 'How do you feel?' He replied: 'How grievous are my sufferings!' He said to him: 'But surely the reward for them is also great!' He replied: 'I want neither them nor their reward.' He said to him: 'Why do you not utter that incantation which you pronounced over me and which gave me relief?' He replied: 'When I was out of trouble I could be a surety for others, but now that I am myself in trouble do I not require another to be a surety for me?'² He said to him: 'It is written, THAT FEEDETH AMONG THE LILIES. This means that the rod of the Holy One, blessed be He, lights only upon men whose heart is pliant like lilies.'³ R. Eleazar said: It is like a man who had two cows,⁴ one strong and the other weak. Which one does he work hard; is it not the strong one? So the Holy One, blessed be He, does not try the wicked, because they could not stand the trial, as it says, *But the wicked are like the troubled sea* (Isa. LVII, 20). Whom then does he try? The righteous, as it says, *The Lord trieth the righteous* (Ps. XI, 5), and also, *And it came to pass after these things, that God did prove Abraham* (Gen. XXII, 1), and it is also written, *And it came to pass after these things, that his master's wife cast her eyes upon Joseph* (G. XXXIX, 7). R. Jose b. R. Hanina said: A flax-beater does not beat his flax very vigorously when it is hard, for fear it should split, but if it is good flax, the more he beats it the better it becomes. So the Holy One, blessed be He, does not try the wicked, because they could not stand the trial, but He does try the righteous, as it says, 'The Lord trieth the righteous.' R. Johanan said: When a potter tests his furnace, he does not test it with cracked jars, because a single blow would break them, but he tests it with sound jars, which can withstand many knocks. So the Holy One, blessed be He, does not try the wicked; and whom does He try? The righteous, as it says, 'The Lord trieth the righteous.'

ב. (טו) 'הרעה בשושנים' רבי יוחנן אתישר וצדק חשש בצמקמורה תלת שנים ופלג סלק רבי חנינא למבקרנה ותייה אמר ליה מה אית עלך אמר ליה אית עלאי יותר ממשאי אמר ליה לא תהוי אמר פן אלא הוי אמר האל הנאמן פד הוה צערא קשי עלוי הוה אמר האל הנאמן וכד הוה מקשה עלוי צערא יותר מצרבו הוה סלק רבי חנינא אמר עלוי מלה והוה נסב נפש לבתר יומין אתשש רבי חנינא סלק רבי יוחנן למבקרניה אמר ליה מה אית עלך אמר ליה מה קשין תן היסורין אמר ליה ומה שקרן מרבה אמר ליה לא אנא פעי להון ולא לאגריהון אמר ליה למה לית את אמר תהיא מילתא דהוית אמר עלוי ואיתנסוב נפש אמר ליה פד תרנא מלקר הויתא ערב לאתריני וכדון דאנא מלגיו לית אנא פעי אתריני דיערבוני אמר לו כתיב 'הרעה בשושנים' אין שרכיטו של הקדוש ברוך הוא ממשמש וכא אלא פגני אדם שלבם רך בשושנים.

אמר רבי אלעזר לבעל הבית שהיו לו שתי פרות אחת פחה יפה ואחת פחה דע על אי זו מהן הוא מטריח לא על אותה שפחה יפה פך אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים למה שאינן יכולין לעמוד דקתיב (ישעיה נז. כ) 'והרשעים פים נגרש' ומי הוא מנסה הצדיקים שנאמר (תהלים יא. ה) 'ה' צדיק יבחן' (בראשית כב. א) 'ויקהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם' וקתיב (שם לט. ז) 'ויקהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף'.

אמר רבי יוסי ברבי חנינא פשתני זה כשפשתנו קשה אינו מקיש עליו ביותר למה שהיא פוקעת וכשפשתנו יפה קל שהוא מקיש עליה היא משפחת והולכת פך אין הקדוש ברוך הוא מנסה לרשעים שאין יכולין לעמוד ומנסה הצדיקים שנאמר 'ז' צדיק יבחן'.

אמר רבי יוחנן דייצר הוה פשהא בודק ככשנו אינו בודק בקנקנים מרועעים למה שפיון שמקיש עליהם הן נשקרין ובמי הוא בודק בקנקנים פים שאף על פי שמקיש עליהם כמה פעמים אינן נשקרין פך אין הקדוש ברוך הוא מנסה את הרשעים ומי הוא מנסה הצדיקים שנאמר 'ה' צדיק יבחן'.

Robert Frost,

A MASQUE OF REASON

*A fair oasis in the purest desert.
A man sits leaning back against a palm.
His wife lies by him looking at the sky.*

Man You're not asleep?

Wife No, I can hear you. Why?

Man I said the incense tree's on fire again.

Wife You mean the Burning Bush?

Man The Christmas Tree.

Wife I shouldn't be surprised.

Man The strangest light!

Wife There's a strange light on everything today.

Man The myrth tree gives it. Smell the rosin burning?^g

The ornaments the Greek artificers
Made for the Emperor Alexius,
The Star of Bethlehem, the pomegranates,
The birds, seen all on fire with Paradise
And hark, the gold enameled nightingales
Are singing. Yes, and look, the Tree is troubled.
Someone's caught in the branches.

Wife So there is.

He can't get out.
[587]

Man He's loose! He's out!

Wife It's God.

I'd know Him by Blake's picture anywhere.
Now what's He doing?

Man Pitching throne, I guess,

Here by our atoll.

Wife Something Byzantine.

*(The throne's a plywood flat, prefabricated,
That God pulls lightly upright on its hinges
And stands beside, supporting it in place.)*

Perhaps for an Olympic Tournament,
Or Court of Love.

Man More likely Royal Court—

Or Court of Law, and this is Judgment Day.

I trust it is. Here's where I lay aside

My varying opinion of myself

And come to rest in an official verdict.

Suffer yourself to be admired, my love,

As Waller says.

Wife Or not admired. Go over

And speak to Him before the others come.

Tell Him He may remember you: you're Job.

God Oh, I remember well: you're Job, my Patient.

How are you now? I trust you're quite recovered,

And feel no ill effects from what I gave you.

[588]

Job Cave me in truth: I like the frank admission.

I am a name for being put upon.

But, yes, I'm fine, except for now and then

A remniscent twinge of rheumatism.

The let-up's heavenly. You perhaps will tell us

If that is all there is to be of Heaven,

Escape from so great pains of life on earth

It gives a sense of let-up calculated

To last a fellow to Eternity.

God

Yes, by and by. But first a larger matter.

I've had you on my mind a thousand years

To thank you someday for the way you helped me

Establish once for all the principle

There's no connection man can reason out

Between his just deserts and what he gets.

Virtue may fail and wickedness succeed.

*Twas a great demonstration we put on.

I should have spoken sooner had I found

The word I wanted. You would have supposed

One who in the beginning was the Word

Would be in a position to command it.

I have to wait for words like anyone.

Too long I've owed you this apology

For the apparently unmeaning sorrow

You were afflicted with in those old days.

But it was of the essence of the trial

You shouldn't understand it at the time.

It had to seem unmeaning to have meaning.

And it came out all right. I have no doubt

You realize by now the part you played

[589]

R. Soloveitchik,
Family Redeemed (2000),
pp. 39-41

R. Joseph B. Soloveitchik,

Tradition 17 (1978):77

A Tribute to the Rebbitzin of Talne

pass on? I admit that I am not able to define precisely the masonic role of the Jewish mother. Only by circumscription I hope to be able to explain it. Permit me to draw upon my own experiences. I used to have long conversations with my mother. In fact, it was a monologue rather than a dialogue. She talked and I "happened" to overhear. What did she talk about? I must use an halakhic term in order to answer this question: she talked *me-inyana de-yoma*. I used to watch her arranging the house in honor of a holiday. I used to see her recite prayers; I used to watch her recite the sidra every Friday night and I still remember the nostalgic tune. I learned from her very much.

Most of all I learned that Judaism expresses itself not only in formal compliance with the law but also in a living experience. She taught me that there is a flavor, a scent and warmth to *mitzvos*. I learned from her the most important thing in life — to feel the presence of the Almighty and the gentle pressure of His hand resting upon my frail shoulders. Without her teachings, which quite often were transmitted to me in silence, I would have grown up a soulless being, dry and insensitive.

The laws of Shabbat, for instance, were passed on to me by my father; they are a part of *mussar avikha*. The Shabbat as a living entity, as a queen, was revealed to me by my mother; it is a part of *torat Imekha*. The fathers knew much about the Shabbat; the mothers lived the Shabbat, experienced her presence, and perceived her beauty and splendor.

The fathers taught generations how to observe the Shabbat; mothers taught generations how to greet the Shabbat and how to enjoy her twenty-four hour presence.

Objectivity and Subjectivity

At this juncture, however, let us digress and examine the problem of objectivity and subjectivity in Judaism. This examination will provide us with the proper background against which to view the institution of marriage.

We know very well that Judaism has always demanded that the religious gesture, though steeped in the deepest strata of the human personality, must be objectified and crystallized in concrete physical deeds. There are two aspects to the religious gesture in Judaism: strict objective discipline and exalted subjective romance. Both are indispensable. For instance, the commandment of *Shema* requires, on the one hand, an inner act of surrender to the will of the Almighty. On the other hand, this subjective experience of submission must be translated into a physical act of reciting the *Shema*. The same is true of prayer. It consists of both experiencing the complete helplessness of man, his absolute dependence upon God, and the performance of the ritual of prayer, of reciting fixed texts. The Bible spoke of the commandment to love one's neighbor (Lev. 19:18). However, in Talmudic literature, emphasis was placed not only upon sentiment, but upon action, which is motivated by sentiment. The *Hoshen Mishpat*, the Jewish code of civil law, analyzes not human emotions but actual human relations. The problem of the *Hoshen Mishpat* is not what one feels toward the other, but how he acts toward him.

Judaism has always believed that wherever actions are fair and relations are just, whenever man is able to discipline himself and develop dignified behavioral patterns, the latter are always accompanied by corresponding worthy emotions. Feelings not manifesting themselves in deeds are volatile and transient; deeds not linked with inner experiences are soulless and ritualistic. Both the subjective as well as the objective component are indispensable for the self-realization of the religious personality. Yet Halakha lays emphasis upon actions rather than upon experiences, for it is confident that, while actions are capable of stirring the soul, exciting the imagination and firing the heart, feelings — no matter how noble and dignified, no matter how strong and violent — may exhaust themselves in an inner tempest without breaking through to the surface at all. Main, Halakha has been teaching us, must first of all respond to the call of duty and act in accordance with Divine discipline. Only then may he relive these acts of discipline as fascinating ideals and great experiences. The central dimension of Judaism is the *voluntas*, the will; God summons man to affirm the binding authority of the Divine norm. Only then does an inner relationship between God and man begin to bud and blossom. Judaism is first a discipline and second a romance.

In light of this thesis, we may say that the marital union is both an objective institution and a subjective experience. Of